

پیمان دفاع هوایی ایران و سوریه می‌تواند عملیات ائتلاف را مختل سازد

به قلم فرزین ندیمی (fa/experts/frzyn-ndymy/)

۲۲ ژوئیه ۲۰۲۰

همچنین دست‌یافتنی به

(English (policy-analysis/iran-syria-air-defense-pact-could-disrupt-allied-operations
العربية (ar/policy-analysis/atfaq-aldfa-aljwy-by-n-ayran-wsrya-qd-yraq-mlyat-althalf))

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتفان نوشته است

تحلیل کوتاه

s/air-
fense-
iran-
syria-
table-
3352-
es.jpg

ایران علی‌رغم چالش‌های داخلی و موانع عمده فنی و نیز مداخله مداوم نظامی اسرائیل همچنان قصد دارد سامانه‌های پدافند هوایی قدرتمند را به اعضای «محور مقاومت» منتقل کند و آنها را به هم متصل سازد

در ۸ جولای علی عبدالله ایوب وزیر دفاع سوریه و سرلشکر محمد باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح ایران در دمشق توافق‌نامه‌ای را برای گسترش چشمگیر همکاری‌های نظامی دوجانبه به‌ویژه در زمینه پدافند هوایی امضا کردند. تهران با توجه به نیاز مضاعف برای مقابله با تهدیدهای هوایی علیه ایران و متحدانش و همزمان تضعیف حضور نظامی ائتلاف در خاورمیانه چشم‌اندازی استراتژیک طراحی کرده است که مستلزم محافظت مؤثر هوایی و ممانعت (به‌موقع) از حضور دیگران در حریم هوایی است. به همین منظور ایران بارها پیشنهاد کرده است که سیستم‌های دفاع هوایی عراق لبنان و اکنون سوریه را تقویت کند و آنها را در شبکه خود ادغام سازد. (https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/iran-develops-air-defense-capability-for-possible-regional-role)

به عنوان مثال باقری در سال ۲۰۱۹ پیشنهاد داد که ایران با شبکه پدافند هوایی عراق مرتبط شود تا با هم یک سپر واحد حفاظتی علیه «دشمنان مشترک» تشکیل دهند. اخیراً سفیر ایران محمدرضا فیروزنیا در دیدار روز ۱۶ جولای با میشل عون رئیس‌جمهور لبنان برای تأمین سلاح‌های دفاعی از جمله موشک‌های ضدهوایی به این کشور ابراز علاقه کرده است. این دیدار چند روز پس از آن صورت گرفت که باقری توافق‌نامه جدید پدافند هوایی با سوریه را گامی دیگر در جهت بیرون راندن ایالات متحده از منطقه توصیف کرد. وی همچنین از زمان انتصاب به بالاترین مقام نظامی ایران در سال ۲۰۱۶ برای همکاری نظامی درازمدت با رژیم بشار اسد دیدارهای متعددی از سوریه انجام داده است.

در واقع ایران از زمان آغاز جنگ داخلی سوریه در سال ۲۰۱۱ از نظر نظامی حضور قابل توجهی در این کشور داشته است. بیشتر پرسنل این کشور برای ایفای نقش‌های مستشاری و فرماندهی و کنترل در آنجا حضور دارند. اگرچه برخی در کنار گروه‌های شبه‌نظامی درگیر جنگ بوده‌اند، ایران همچنین از سوریه به عنوان مرکز انتقال برای تأمین تدارکاتی حزب‌الله در لبنان کشور همسایه استفاده می‌کند. جمهوری اسلامی برای حمایت از این تلاش و چرخش نیروی انسانی متکی به یک «پل هوایی» است. هوایی‌های نظامی و غیرنظامی ایران اغلب پرسنل حمل‌ونقل و کالا را به فرودگاه بین‌المللی دمشق قاشلی لاذقیه و پایگاه هوایی تی-۴ (التیاس) حمل می‌کنند و پروازهای سوریه هم از ایران اسلحه و مهمات برای رژیم و نیروهای شبه‌نظامی می‌آورند.

اسرائیل می‌تواند در سوریه برای برنامه‌های ایران

گسترده‌تری روزافزون دامنه شماری از عملیات‌های خاص ایران و گروه‌های نیابتی آن در سوریه آنها را در برابر حملات هوایی و موشکی اسرائیل آسیب‌پذیر می‌کند. این حملات به یک روال معمول تبدیل شده و ظاهراً از خطر ناشی از پدافند هوایی به‌هم‌ریختن سوریه هم در امان است. سامانه‌های پدافندی که روسیه در حین مداخله خود به سوریه اعزام کرده قدرتمندتر هستند اما این سامانه‌ها برای محافظت از پایگاه‌های روسی اختصاص یافته و نه هدف قرار دادن هواپیماهای اسرائیلی.

ایران تا حد زیادی در مورد این خسارات انسانی و مادی سکوت کرده است و این هم نشان‌دهنده استیصال و هم بی‌انگاری ناتوانی در جلوگیری از آنهاست. با این وجود در ۱۶ جولای ابوالفضل شکارچی سخنگوی ستاد کل نیروهای مسلح جمهوری اسلامی نسبت به هرگونه حمله بیشتر اسرائیل هشدار داد و سپس تعهد تهران را به ارتقای پدافند هوایی سوریه و تقویت «محور مقاومت» در برابر حملات اسرائیل تکرار کرد. در واقع به نظر می‌رسد که رهبران نظامی ایران به تطبیق‌پذیری و کارایی سیستم‌های پدافند هوایی خود که در داخل توسعه یافته اعتماد زیادی دارند به‌خصوص پس از آنکه چنین یگان‌هایی موفق شدند در ماه ژوئن سال ۲۰۱۹ یک پهپاد شناسایی آمریکایی (موسوم به RQ-4) را در تنگه هرمز ساقط کنند.

اما وضعیت موجود چنین است که نیروی هوایی اسرائیل موفق به انجام تعداد زیادی از حملات شده است. گاهی اوقات در داخل سوریه و گاهی نیز با شلیک سلاح‌های دوربرد هنگام پرواز بر فراز دریای مدیترانه لبنان یا بلندی‌های جولان ارتش اسرائیل گزینه‌های تهاجمی قدرتمندی هم دارد. از جمله موشک‌های بالستیک تاکتیکی که قادر به دستیابی به اعماق سوریه هستند.

محور پدافند هوایی

باقری از آخرین سفر خود به دمشق برای نكوهش کردن حضور نظامی آمریکا در خاورمیانه استفاده کرد و قول داد که ایران به مقاومت در برابر «اخاذی آمریکا» در منطقه ادامه خواهد داد و پیمان دفاعی جدید دوجانبه ابزاری برای تداوم مقاومت خواهد بود. به عنوان مثال این توافق‌نامه می‌تواند برای پوشش طیف گسترده‌ای از همکاری‌های مربوط به پدافند هوایی استفاده شود. از جمله فراهم کردن سامانه‌های کامل پدافندی برای سوریه به‌روزرسانی سامانه‌های موجود آن یا ادغام شبکه‌های پدافند هوایی دو کشور (هرچند که دستیابی به مورد آخر بدون همکاری عراق دشوار خواهد بود).

به طور مشخص‌تر ایران می‌تواند سامانه‌های موشکی زمین‌به‌هوا یا ارتفاع کم و زیاد را به سوریه ارائه دهد که قادر به رهگیری اهداف از فاصله ۲۰۰ کیلومتری و با ارتفاع تا ۳۰ کیلومتر باشند (جدول را ببینید). همچنین ایران می‌تواند برخی از توانمندی‌های مدیریت/ترکیب داده‌ها و سامانه‌های شناسایی غیرعامل را که در سال‌های اخیر رونمایی کرده به سوریه ارسال کند.

برای دیدن جدول کامل روی تصویر کلیک کنید

(https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Images/Charts/air-defense-iran-syria-table-POL3352-HiRes.pdf)

(https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Images/Charts/air-defense-iran-syria-table-POL3352-HiRes.pdf)

(https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Images/Charts/air-defense-iran-syria-table-POL3352-HiRes.pdf)

Name (Type)	Address	Acquisition date	Operating date (Contract expiry)	Production range (km)	Tracking range (km)	Height (meters/feet)	Max. range (km)	Max. range (mi)	Max. range (mi)	Notes
Iran (SA-2)	Iran	1950s	1950s	100	100	100	100	100	100	A self-propelled SA-2 missile with guidance system.
Iran (SA-3)	Iran	1950s	1950s	100	100	100	100	100	100	SA-3 missile with guidance system.
Iran (SA-7)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-7 missile with guidance system.
Iran (SA-8)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-8 missile with guidance system.
Iran (SA-9)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-9 missile with guidance system.
Iran (SA-10)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-10 missile with guidance system.
Iran (SA-11)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-11 missile with guidance system.
Iran (SA-12)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-12 missile with guidance system.
Iran (SA-13)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-13 missile with guidance system.
Iran (SA-14)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-14 missile with guidance system.
Iran (SA-15)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-15 missile with guidance system.
Iran (SA-16)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-16 missile with guidance system.
Iran (SA-17)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-17 missile with guidance system.
Iran (SA-18)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-18 missile with guidance system.
Iran (SA-19)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-19 missile with guidance system.
Iran (SA-20)	Iran	1970s	1970s	100	100	100	100	100	100	SA-20 missile with guidance system.

نیروهای پدافند هوایی فعلی سوریه بیشتر به سامانه‌های قدیمی روسیه محدود است. مانند اس-۱۲۵ (۳ SA-3) اس-۱۲ (SA-6) اس-۷۵ (SA-2) و اس-۲۰۰ (SA-5). در کنار آن آتشبارهای مدرن‌تری هم وجود دارد. مانند سامانه موشکی بوک (SA-11) و بوک-ام (SA-17) که با سامانه‌های دفاع نقطه‌ای (تکهدف) پانتسیر-اس ۱ تقویت شده‌اند (هزینه خرید دومی را ایران پرداخته است). در اواخر سال ۲۰۱۸ مسکو تحویل سیستم اس-۲۰۰ (SA-20) به دمشق را به پایان رساند. در آن زمان مقامات آمریکا نگران بودند که تحویل این سامانه موجب تشجیع ایران شود. اما طبق گزارش‌ها این سیستم هنوز تحت کنترل روسیه است و عملیاتی نشده است.

ایران چندین سامانه اس-۲۰۰ اس-۷۵/اچ-۲ و اس-۱۲ در خدمت دارد و آنها را طی سال‌ها به‌روز کرده است. به همین جهت این کشور می‌تواند آتشبارهای سوریه را نیز ارتقا دهد. علاوه بر این ایران می‌تواند سامانه‌های توسعه‌یافته بومی مانند رعد طیس ۱۵ خرداد تلاش و ۳ خرداد (سامانه مورد استفاده برای شلیک به پهباد آمریکایی) را برای اسد ارسال کند. تهران همچنین ممکن است قصد داشته باشد که به سوریه در ایجاد خطوط تولید/مونتاژ محلی برای چنین سامانه‌هایی به احتمال زیاد در تأسیسات زیرزمینی پاری دهد (توانمندی تولید مشابهی را نیز می‌تواند به عراق یا حتی حزب‌الله ارائه کند).

دوربردترین و بنا به فرض پیشرفته‌ترین سامانه پدافند هوایی ایران یعنی باور-۳۷۴ در دست ساخت است و هنوز مراحل تولید را سپری نکرده است. ایران ادعا می‌کند که این سیستم با یک آتشبار موشکی پاتیوت آمریکایی قابل مقایسه و برتر از اس-۲۰۰ پی‌ام‌بی-۲ ساخت روسیه است. اما در حال حاضر تنها آنچه می‌تواند به سوریه ارائه دهد به‌کارگیری نمونه‌ای تست‌نشده در آنجا برای اهداف آزمایشی و ارزیابی در شرایط عملیاتی است. البته رونمایی این سامانه به طرف‌های رقیب امکان می‌دهد که سامانه را در عمل ملاحظه کنند و تاکتیک‌های خود را علیه آن آماده کنند.

این که کدام یک از این انتقال‌ها از تئوری واقعاً به عمل درمی‌آید بستگی به این دارد که تهران چگونه می‌تواند با چالش‌های جدی در داخل کشور و در سوریه روبه‌رو شود. رهبران ایران به‌وضوح می‌خواهند عمق بازدارندگی و استراتژیک خود را فراتر از حد زرادخانه موشک‌های بالستیک خود گسترش دهند و به میدان آوردن سامانه‌های پدافند هوایی پیشرفته‌تر و دوربردتر روش انتخابی آنها خواهد بود. با این حال در همان زمان آنها ظاهراً به طور فزاینده‌ای از بسیاری تهدیدات خارجی و داخلی احساس خطر می‌کنند. از جمله از کارزاری که به نظر می‌رسد برای خرابکاری علیه برنامه هسته‌ای و زیرساخت‌های صنعتی آنها در جریان است. افزودن به نگرانی‌های آنها یک واقعیت نظامی هشداردهنده است: اسرائیل مصمم است مانع از انتقال هر سامانه جدیدی به سوریه شود و ارسال آنها در زمان حاضر فقط می‌تواند شکاف‌های قابل توجه در پوشش پدافند هوایی در خود ایران را بیشتر کند.

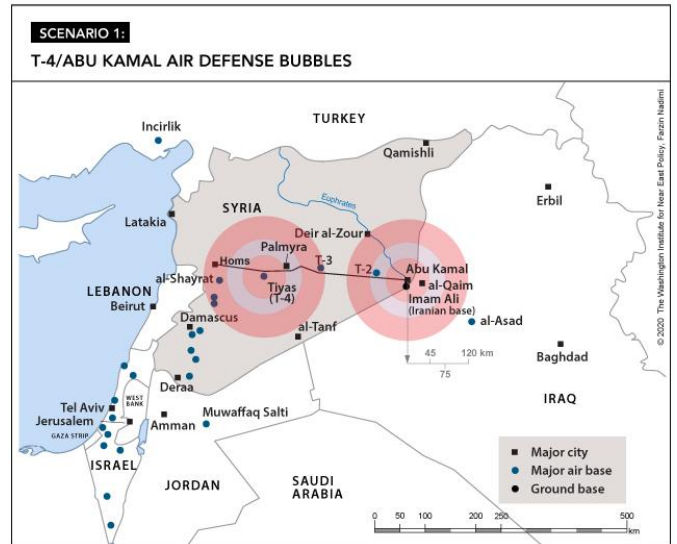
در چنین شرایطی این موضوع مورد تردید است که تهران در آینده نزدیک بتواند شمار قابل توجهی از این تجهیزات را به سوریه منتقل کند. بهترین کاری که می‌تواند به انجام آن امیدوار باشد (اگر بتواند) تامین یک جفت سپر پدافند هوایی است: یکی در پایگاه امام علی در نزدیکی گذرگاه مرزی ابو کمال و دیگری در پایگاه هوایی تی-۴ یا در منطقه دمشق.

سناریوهای سه گانه: برای دیدن نسخه‌های بزرگ‌تر روی نقشه‌ها کلیک کنید

<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-bubble-map1-POL3352-HiRes.pdf>

<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-bubble-map1-POL3352-HiRes.pdf>

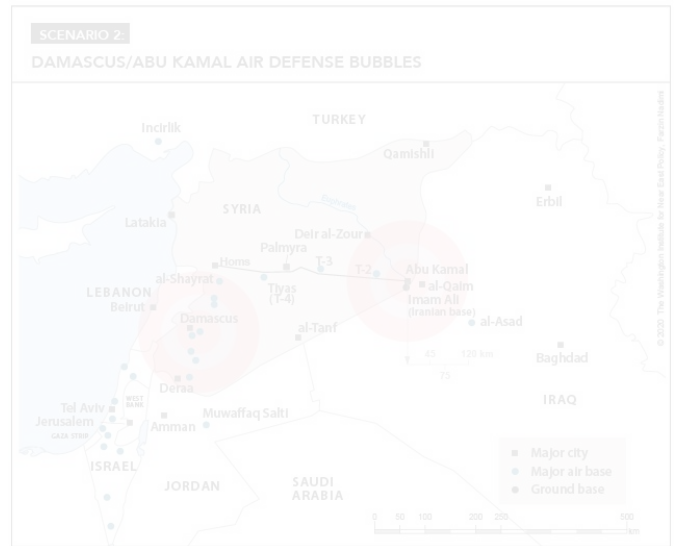
<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-bubble-map1-POL3352-HiRes.pdf>

<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-bubble-map2-POL3352-HiRes.pdf>

<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-bubble-map2-POL3352-HiRes.pdf>

<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-bubble-map2-POL3352-HiRes.pdf>

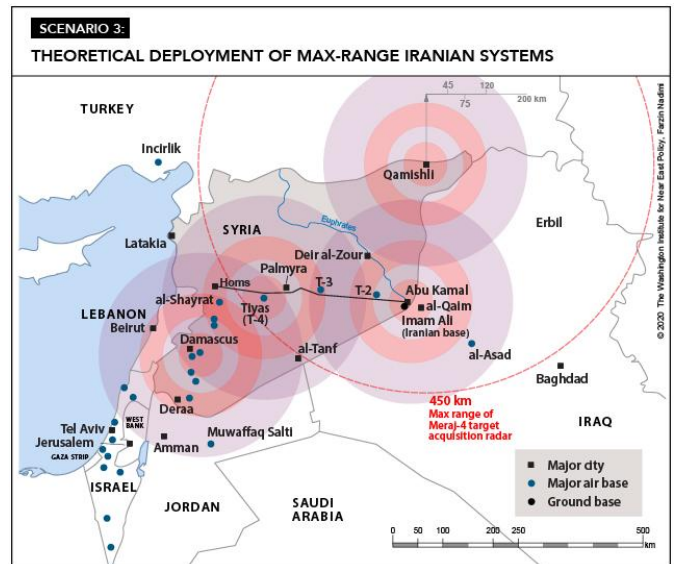

این امر از سناریوی ایده‌آل آنها بسیار دور است: استقرار حداقل یک دوجین آتشبار موشکی میان‌برد تا دوربرد و رادارهایی در اطراف سوریه تا پایگاه‌های مشترک و مراکز ذخیره‌سازی را از حملات اسرائیل محافظت کند.

(<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-max-map-POL3352-HiRes.pdf>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-max-map-POL3352-HiRes.pdf>)

(<https://www.washingtoninstitute.org/uploads/Maps/air-defense-iran-syria-max-map-POL3352-HiRes.pdf>)

توصیه‌های سیاست‌گذاری

طبق قطعنامه ۲۲۳۱ (بند ۶ ب ضمیمه B شورای امنیت سازمان ملل ایران مجاز نیست سامانه‌های پدافند هوایی را به هیچ کشوری بدون مجوز شورا انتقال دهد بنابراین تا زمانی که این ممنوعیت به قوت خود باقی باشد (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/if-the-arms-ban-ends-implications-for-irans-military-capabilities>) همه کشورها باید اقدامات لازم را برای اعمال آن انجام دهند. متأسفانه قرار است این ممنوعیت در تاریخ ۱۸ اکتبر منقضی شود اما ایالات متحده تلاش‌های دیپلماتیک خود را افزایش داده (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/sunset-of-the-iran-arms-embargo-the-narrow-path-to-a-policy-compromise>) تا اطمینان حاصل کند که تحریم‌های تسلیحاتی به طور نامحدود در جای خود باقی بماند.

جامعه بین‌الملل همچنین دلایل دیگری برای متوقف کردن تکثیر سامانه‌های ضد هوایی از سوی ایران دارد. در ۱۶ جولای آژانس ایمنی هوانوردی اتحادیه اروپا ممنوعیت همه پروازهای تجاری در حریم هوایی تحت کنترل ایران را زیر ۲۵۰۰ پا (۷۶۲۰ متر) به مدت شش ماه دیگر تمدید کرد چون از «خطرات امنیتی» در آنجا نگران است. این اقدام اتحادیه اروپا تأکیدی مجدد بر بخشنامه‌ای است که ابتدای آن از طرف اداره فدرال هوانوردی آمریکا صادر شده است و این اقدام درست در زمانی انجام می‌شود که ایران نگران از تهدیدهای روزافزون بخش‌هایی از سامانه پدافند هوایی خود را در شرایط آماده باش بالا قرار داده است. این اوضاع تنها چند ماه پس از سقوط هواپیمای شرکت هوایی اوکراین است که آن را یکی از موشک‌های سام به طور تصادفی سرنگون کرد. در پی این اقدامات واشنگتن باید تعهد خود را نسبت به ایمنی هوانوردی در منطقه تحت پوشش ضمیمه ۱۷ کنوانسیون شیکاگو (<https://cockpitdata.com/Software/ICAO%20Annex%202017>) («محافظت از هوانوردی بین‌المللی غیرنظامی در برابر مداخله غیرقانونی») مجدداً اعلام کند. با تکیه بر استانداردهای موجود در این کنوانسیون واشنگتن باید ممانعت ایران از صادرات و کنترل پدافند هوایی را موجه سازد. این سامانه‌ها قبلاً خطرناک بودن خود را برای هوانوردی غیرنظامی به اثبات رسانده‌اند.

*فرزین ندیمی هم‌مدیر موسسه واشنگتن و کارشناس امور امنیتی و دفاعی ایران و منطقه خلیج است.

BRIEF ANALYSIS

[Iran Takes Next Steps on Rocket Technology](#)

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

♦
Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

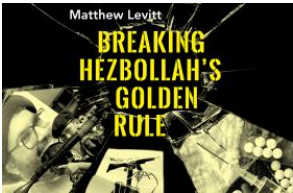
BRIEF ANALYSIS

[Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism](#)

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

♦
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

[Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule](#)

۹ فوریه ۲۰۲۲

♦
Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/mn-ashah/\) منع اشاعه](#)

[\(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\) نظامی و امنیتی](#)

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/swryh/\) سوریه](#)

[\(fa/policy-analysis/ayran/\) ایران](#)